

DOI: 10.25040/ntsh2024.02.27

Ювілеї

Адреса для листування:

Львівський національний медичний
університет імені Данила
Галицького, вул. Пекарська 69,
Львів, Україна, 79010

Е-мейл: kachmarskamarta@gmail.com

ДО 70-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА ОЛЕКСАНДРА ФІЛЬЦА

Наталія Ришковська, Марта Качмарська, Оксана Лизак

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

Надійшла до редакції: 14.12.2024

Прийнята до друку: 25.12.2024

Опублікована: 27.12.2024

ORCID IDs

Наталія Ришковська:

<https://orcid.org/0000-0002-0426-5490>

Марта Качмарська:

<https://orcid.org/0000-0003-1104-3420>

Оксана Лизак:

<https://orcid.org/0000-0002-3677-2606>

Конфлікт інтересів:

автори
засвідчують відсутність конфлікту
інтересів.

Особистий внесок авторів:

усі автори
рівною мірою зробили внесок у
підготування рукопису, його
редагування, а також прочитали та
затвердили подану версію.

Дозвіл комісії з питань біоетики:

для цієї статті не потрібне схвалення
комісії з питань біоетики.

Фінансування:

підготовка цієї статті не
потребувала фінансування.

© Всі автори, 2024

Анотація. Стаття присвячена життєвому та професійному шляху Олександра Орестовича Фільца – відомого українського психіатра, психотерапевта та науковця. Окреслено основні віхи діяльності цієї непересічної людини, внесок у розвиток психіатрії, психотерапії та організаційної роботи в Україні та Європі. Особливу увагу приділено інноваційним концепціям Олександра Фільца, його науковим здобуткам та авторитетові серед української та міжнародної психотерапевтичної спільноти.

Ключові слова: Олександр Фільц, психіатрія, психотерапія, Львівський національний медичний університет, Українська спілка психотерапевтів, шизофренія, адиктивні розлади.(1918). Окрім того, ми маємо намір і надалі сприяти міжнародній співпраці у цій галузі між Львовом, Краковом та Віднем.

Цього року професор Олександр Фільц відзначив завершення свого молодого віку, сповнивши 70-річний обов'язок перед Богом, Природою, Спільнотою та Родиною. За усі ці роки – як він нам не раз казав – його найбільшою мрією було докластися до розвитку рідного Львова, рівно ж як і українства в усіх його проявах. Адже народився Олександр Фільц ще за часів СРСР, у 1954 році, коли не лише послідовна позиція, але й будь-яка прихильність до культурно-національної спадщини українського народу та багатолітніх традицій Львова радянський режим сприймав як виразну нелояльність або й ворожість. «Як колега-психіатр, – згадує пані Наталія Ришковська, – можу сказати, що в архівних історіях Львівської психіатричної лікарні досі можна знайти історії хвороб 70-х та 80-х років, написані Олександром Фільцом українською мовою, що тоді вважалося очевидним зухвальством».

Олександр Фільц походить з родини Гамчакевичів-Фільців по батьківській лінії та Павенцьких – по лінії матері. Прадід його – Роман Гамчакевич був директором української гімназії у Перемишлі, а інший прадід – Антоній Павенцький – засновником та редактором першої україномовної львівської газети «Зоря Галицька». Ця сімейна тяглість і була головним мотиваційним чинником академічного шляху, обраного Олександром Фільцом. Фах лікаря, продиктований сімейними традиціями медицини, очевидний: батько пана Олександра був видатним хірургом, професором та завідувачем кафедри хірургії, а мати – доцентом кафедри офтальмології Львівського медичного інституту (згодом – університету).

У школі № 8 (з поглибленим вивченням німецької мови) Олександр Фільц вчився як усі і «випадково», як каже він сам, завершив навчання з відзнакою. У 1971 році юнак вступив до Львівського державного медичного інституту (ЛДМІ), також завершивши навчання з відзнакою за загальним фахом Лікувальна справа. Одночасно впродовж трьох років відвідував вечірній математичний факультет Університету імені Івана Франка, що зрештою й зумовило вибір найбільш «абстрактної», на думку багатьох, медичної професії – психіатр. Запізнавшись із практичною роботою у спеціалізованій психіатричній бригаді швидкої допомоги (1978 – 1980 рр.), упродовж року працював лікарем-психіатром у Львівській психіатричній лікарні, а відтак вирішив вдатися до «сімейного обов'язку» академічної траєкторії життя. У Москві, у Всесоюзному науковому центрі психічного здоров'я (ВНЦПЗ) Академії медичних наук СРСР, завершив послідовно клінічну ординатуру, аспірантуру та заочну докторантуру. Згодом, вже у незалежній Україні, його звинуватили у начебто «...дослідах над дисидентами», яким встановлювали політично вмотивовані діагнози шизофренії. Це могло спричинити позбавлення лікарського диплому. Однак, як з'ясувалося згодом, Олександр Фільц був першим і на той час єдиним психіатром ВНЦПЗ, який захистив аж дві дисертації, але не на тему шизофренії. Тому всі звинувачення були відкинуті.

Після завершення аспірантури у 1988-му, Олександр Фільц п'ять років працював асистентом кафедри психіатрії ЛДМІ, а з 1993 року – двічі очолював цю кафедру, що стала навчальним підрозділом факультету післядипломної освіти Львівського (тепер національного) медичного університету імені Данила Галицького.

Професійна психіатрична траєкторія Олександра Фільца зазнала суттєвого відхилення у практично-організаційний бік упродовж 10 років: з 2005 по 2015 роки він очолював Львівську обласну клінічну психіатричну лікарню (ЛОКПЛ) як головний лікар, а з 2015 року повернувся знову на рідну кафедру – завідувачем. На посаді головного лікаря, у 2008 році, відзначений почесним званням «Заслужений лікар України».

Другим доволі конструктивним полем діяльності Олександра Фільца стала спеціалізація та організаційно-навчальна його активність у психотерапії. У роках 2001 – 2003 він стажувався і навчався психоаналітичній психотерапії у місті Ульм (Німеччина). Результатом цих студій була унікальна дисертація, виконана асистенткою кафедри психіатрії ЛДМІ Оксаною Лизак у співпраці з німецькими дослідниками, професорами Горстом Кехеле та Даном Покорні (Horst Kächele, Dan Pokorny) і присвячена ефективності психодинамічної психотерапії у психіатричному стаціонарі.

Крім того, Олександр Фільц здобув освіту групового психоаналітика у місті Альтаусзее (Австрія) у 1992 – 1999 рр., що дало йому змогу разом із колегами – психіатрами та психологами – започаткувати, за підтримки професора Альфреда Прітца (Alfred Pritz), засновника та ректора Університету Зигмунда Фрейда у Відні

(Австрія), систему освітніх проєктів з групової психотерапії – спочатку у Трускавці, а відтак і у більшості обласних центрів України.

Упродовж 1992 – 2010 рр. Олександр Фільц репрезентував українську психотерапевтичну спільноту в Європейській асоціації психотерапії (ЄАП). Спочатку як окремішній член ЄАП від України, а згодом, після заснування з колегами Української спілки психотерапевтів (УСП) – на засадах повноправного організаційного представництва.

У 2005 – 2007 роках професор Фільц був дійсним президентом Європейської Асоціації Психотерапевтів, а з 1996 року і дотепер – є президентом УСП, бо ніхто щодо цього досі не заперечував.

Завдяки спільним зусиллям колективу кафедри у навчальний процес була впроваджена спеціальність Психотерапія.

У 2014 році разом із колегами Олександр Фільц заснував у Львові освітній Психоаналітичний інститут, а у 2019 році – освітній Інститут адикцій (у залежності) та Міжнародну асоціацію психотерапії адикцій (МАПА). У 2017 році співпраця професора Фільца з фахівцями та колегами Австрії та Угорщини відзначена номінаціями «Почесний професор Університету Зигмунда Фрейда» (психотерапевтичного та медичного факультетів), а також «Почесний професор Угорської психіатричної асоціації».

Наукові здобутки Олександра Фільца віддзеркалюють його наукові зацікавлення на перехрестях психіатрії та психотерапії. Він є автором низки оригінальних публікацій, головні з яких хотілося би зазначити передусім: «До питання цілісної клінічної інтерпретації психічних розладів при пандемії SARS-CoV-2: експертна думка» [9], «The phenomenon of inferiority and depression» [8], «Характеристика екзистенційного наповнення у пацієнтів з коморбідними тривожно-астеничними розладами» [1], «Про визначення психотерапії та її методологічне обґрунтування» [6], «Фактор наявності музичного слуху та особливості негативної симптоматики (дефекту) при шизофренії» [3].

Ба більше, Олександр Фільц є автором оригінальної систематики базових психіатричних синдромів [2]; інноваційної теоретичної концепції адиктивних розладів [4]; концепції шизофренії як розладу принципу очевидності [5; 7].

Як бачимо, чималий доробок – знаного фахівця, видатного науковця, майстра своєї справи і патріота своєї Батьківщини – Олександра Фільца.

Список літератури

1. Забор В., Фільц О. Характеристика екзистенційного наповнення у пацієнтів з коморбідними тривожно-астеничними розладами. Праці наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. Лікарський збірник. 2015. Т. 41, № 26. С. 92–99. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000420700>
2. Інтегральна систематика базових синдромальних класів у психіатрії (систематика психопатологічних синдромів проф. Фільца О.О.): а. с. 71189 Україна / О.О. Фільц., С.С. Кирилюк. Опубл. 28.03.2017.
3. Костюченко Н., Фільц О. Фактор наявності музичного слуху та особливості негативної симптоматики (дефекту) при шизофренії. Праці наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки. Лікарський збірник. 2015. Т. 43, № 27. С. 109–116. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000672769>
4. Фільц О. Психотерапія у залежності (аддикцій): ескіз концепції. Український психоаналітичний журнал. 2024. Т. 2, № 3. URL: <https://doi.org/10.32782/upj/2024-2-3-9>.
5. Фільц О. О. Шизофренія як розлад очевидності (тези концепції) / О. О. Фільц // Психологія і особистість. – 2016. – № 1 (9). – С. 290–292. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5559>
6. Filz A., Lyzak O. On the Definition of Psychotherapy and Its Methodological Grounding. International Journal of Psychotherapy, 2012, 16 (3). Pp. 56-64. https://www.ijp.org.uk/docs/IJP_LIST_of_Back_issues&articles.pdf

7. Filts O., Lyzak O., Medyns'ka Y. Schizophrenia as a disorder of the obvious: a clinical hypothesis. Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Sciences. 2016. Vol. 28. P. 97–107. URL: <https://doi.org/10.25040/ntsh2016.01.097>.

8. The phenomenon of inferiority and depression / O. Berezyuk et al. Proceedings of the shevchenko scientific society. medical sciences. 2023. Vol. 72, no. 2. URL: <https://doi.org/10.25040/ntsh2023.02.11>.

9. Toward a cohesive clinical interpretation of mental disorders in SARS-CoV-2 pandemic: an expert opinion / O. Filts et al. Proceedings of the Shevchenko Scientific Society. Medical Sciences. 2021. Vol. 64, no. 1. URL: <https://doi.org/10.25040/ntsh2021.01.15>.